

внутрішній ринок збуту своєї продукції. Руйнація зв'язків означатиме і різке скорочення прибутків, і експансію на наш внутрішній ринок іноземних сільгоспвиробників. Тому при вступі до СОТ варто спеціально обумовити етапність модернізації АПК та наполягати на комплексі спеціальних заходів із боку держави щодо підтримки сільгоспвиробників.

Література:

1. Губський Б. Європейський вектор інтеграційної політики України//Економіка України. – 2003. - №5. - С.19-27.
2. Мазуренко В.І. ГААТ/СОТ. У кн.: Філіпченко А.Я., Будкін В.С. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть. - К.: "Либідь", 2002. - С.408-425.
3. Макогон Ю., Яновський М., Марченко М. Економічні наслідки приєднання України до Світової організації торгівлі// Економіка України. - 2003. - № 10. - С.69.
4. Поплавський М. Вступ до Світової організації торгівлі – кому розвиток, а кому занепад // Голос України, 10 квітня 2003, №69. - С. 6;
5. Програма заходів щодо завершення вступу України до Світової організації торгівлі. - К., Міжнародна комісія з питань фінансової безпеки при Раді Національної безпеки і оборони України, 2002. - С.3.
6. Сушко Я. Привілеї і табу СОТ // Урядовий кур'єр, 4 лютого 2005, №21, с. 13.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У ВІННИЦЬКІЙ ДЕРЖАВНІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ДОСЛІДНІЙ СТАНЦІ

Гримак В.М.
Вінницький державний аграрний університет

Показано перспективні напрямки удосконалення використання земельних ресурсів.

Сьогоднішня спрямованість на інтенсифікацію сільськогосподарського виробництва неминуче посилює антропогенний тиск на довкілля. У сучасних умовах особливої актуальності для

нашої держави набуває проблема охорони земель, оскільки її земельні ресурси зазнають великих антропогенних навантажень і деградують досить стрімкими темпами.

Над даною проблемою в даний момент працюють багато науковців. Серед них такі як Данильченко А.С. (УААН), Дорогунцов С.І. (РВПС), Саблук П.Т.(ІАЕ), Зубець М.В. (УААН), Трегобчук В.

Земельні ресурси України є основною продуктивною силою нашого суспільства. Вони забезпечують функціонування будь-якого виробництва та умови проживання людей, а також виступають як територіальний базис розміщення інших природних ресурсів. Земельний фонд України відповідно до цільового призначення поділяється на сім категорій:

- 1) землі сільськогосподарського призначення;
- 2) землі населених пунктів;
- 3) землі промисловості, транспорту, зв'язку та іншого призначення;
- 4) землі природоохоронного та історико-культурного призначення;
- 5) землі лісового фонду;
- 6) землі водного фонду;
- 7) землі запасу [2, с.211].

Найбільше земельних ресурсів України використовує сільське господарство. Його земельно-ресурсний потенціал об'єднує 41,8 млн. га сільськогосподарських угідь (69,3% території країни), в тому числі 32,6 млн. га ріллі (54%), 7,9 млн. га природних кормових угідь – сіножатей і пасовищ (13,1%). До обробітку залучені малопродуктивні угіддя, включаючи прируслові луки, пасовища та схиліві землі.

На даний момент використання земельних ресурсів України не відповідає вимогам раціонального природокористування. Порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь (сіножатей і пасовищ), лісових насаджень, що негативно впливає на стійкість агроландшафту. Розораність земель у нас є найвищою в світі і вже досягла 56%

території країни і 80% сільськогосподарських угідь. Проте ефективність використання земель в Україні значно нижча ніж у середньому по Європі. Інтенсивне сільськогосподарську використання земель в Україні призводить до зниження родючості ґрунтів через їхнє переущільнення (особливо чорноземів), втрати грудкувато-зернистої структури, водопроникності та ін. Згідно з розрахунками вчених, річні втрати ґрунту в Україні становлять 600 млн. т, зокрема гумусу - до 20 млн. т [4, с.15].

Суттєвий негативний вплив на землі України зараз, внаслідок виробничої діяльності людини, спрямованої на добування продуктів харчування, а також природних процесів, які спричиняє ерозія ґрунтів. Нею охоплено 57,4% земельних площ, із них 32,0% зазнають вітрової ерозії, 22% - водної і 3,4% - вітрової і водної ерозії. Найбільшої шкоди вітрова ерозія завдає осушеним ґрунтам Полісся на площі близько 2 млн. га (із 3,5 млн. га осушених). Також різко підвищилась кислотність ґрунтів, збільшилися площі засолених земель, триває техногенне забруднення території. Зокрема внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС радіонуклідами забруднено понад 4,7 млн. га сільськогосподарських угідь і майже 70 тис. га взагалі виведено із землекористування. Також, на думку фахівців, сільськогосподарські угіддя перенасичені пестицидами та отрутохімікатами, попри те, що останнім часом внаслідок низки економічних проблем внесення мінеральних добрив значно скоротилося. Всі наведені фактори негативно впливають на врожайність сільськогосподарських культур і продуктивність тварин, а отже і на аграрне виробництво в цілому [3, с.48].

На фоні зазначених проблем, враховуючи багатоплановість експлуатації землі як об'єкта господарської діяльності людини, її обмеженість у просторі, незамінність та невідтворюваність, особливої актуальності набувають питання раціонального використання сільськогосподарських угідь у процесі аграрного виробництва та їх охорони.

Раціональне використання землі в аграрному виробництві вимагає, щоб кожне підприємство, кожен землевласник чи зем-

лекористувач орієнтувався на дбайливе господарське використання земельних ресурсів з найбільшою вигодою. Слід підкреслити, що раціональне та ефективне використання землі означає не тільки отримання максимальної кількості необхідної сільськогосподарської продукції, а й підвищення її родючості [4, с.16].

У Вінницькій державній сільськогосподарській дослідній станції земельні угіддя використовуються досить неефективно, збільшується частка ріллі у загальній площі сільськогосподарських угідь. Причому даний показник значно перевищує допустиму норму, що негативно впливає на якість землі, сприяє розвитку ерозійних процесів.

Детальніше розглянемо основні тенденції щодо землекористування у господарстві на основі таблиці 1.

Як видно з таблиці, у господарстві з кожним роком зменшується загальна земельна площа. За останні 3 роки вона зменшилась на 235 га. Також спостерігається тенденція до зменшення площі сільськогосподарських угідь. Так, в 2002 р. під сільськогосподарські у підприємстві було відведено 1831 га, в 2003 р. їх площа зменшилась на 2 га, а в 2004 р. їх площа становила 1614 га, що на 215 га менше порівняно із попереднім роком.

Таблиця 1

Розмір та склад земельних угідь ВДСГДС

Види угідь	Роки			В середньому за 3 роки
	2002	2003	2004	
Загальна земельна площа	2154	2134	1919	2069
Всього с.-г. угідь	1832	1829	1614	1758
З них: рілля	1753	1766	1551	1690
сінокоси	4	4	4	4
пасовища	13	13	13	13
інші с.-г. угіддя	62	46	46	51.3
Площа лісу	147	147	147	147
Ставки й водоймища	41	41	41	41

Найбільшу питому вагу у складі сільськогосподарських угідь підприємства займає рілля. Це пояснюється тим, що про-

відною галуззю підприємства є галузь рослинництва, зокрема виробництво зерна. В 2004 р. під ріллю було відведено 1551 га земельних угідь підприємства, що на 215 га менше порівняно із попереднім роком. Як зазначалося раніше, питома вага ріллі в структурі сільськогосподарських угідь господарства перевищує допустиму норму. Так рівень розораності у господарстві у 2002 р. склав майже 96%. В наступному році даний показник збільшився і склав 97%. Можна дійти висновку, що земельні угіддя у господарстві використовуються досить інтенсивно, що в подальшому може призвести до виснаження ґрунту, та, відповідно, і до зменшення врожайності основних вирощуваних культур.

У структурі сільськогосподарських угідь господарства сіножаті та пасовища займають друге місце, їх величина є незначною і протягом трьох останніх років не змінювалась. Незначний розмір площі угідь, відведених під сіножаті та пасовища говорить про незначний розвиток галузі тваринництва у господарстві, яка на даний момент є збитковою.

Про економічну ефективність використання ріллі можна говорити, дослідивши економічну ефективність вирощування окремих сільськогосподарських культур у господарстві (табл. 2).

Як видно з таблиці 2, на 1 га з кожним роком затрачається менша кількість коштів майже по всіх культурах. Так, в 2002 р. на 1 га посівів озимої пшениці було затрачено 2631,9 грн. В наступному році ця сума зменшилась на 1489 грн. В 2004 р. на 1 га посівів даної культури було затрачено лише 456,8 грн. Саме в цьому році підприємство отримало найбільший прибуток від вирощування даної культури. Слід зазначити, що вирощування озимої пшениці у господарстві є на даний момент найбільш перспективним напрямком діяльності. Вирощування інших культур є або збитковим (наприклад, цукрові буряки), або є малоприбутковим.

Можна зробити висновок, що використання земельних угідь, зокрема ріллі, у господарстві поки що є прийнятним. Але за умови подальшого використання землі з такою ж інтен-

сивністю без здійснення необхідних заходів по покращенню якості ґрунтів, в найближчому майбутньому слід очікувати погіршення якості ґрунту, його повного виснаження.

Таблиця 2

Показники ефективності вирощування основних товарних культур у ВДСГДС

Показники	Роки		
	2002	2003	2004
Затрати праці в розрахунку на 1 га посівів, люд.-год.:			
озима пшениця	28,5	26,3	24,7
горох	36,8	40,0	35,1
соняшник	38,1	50,0	16,7
цукрові буряки	20,8	22,7	50,0
Затрати коштів на 1 га посіву, грн.			
озима пшениця	2631,9	1142,9	456,8
горох	1800	1940	1035,1
соняшник	1764	1900	650
цукрові буряки	4123,2	4068,2	4050
Урожайність, ц/га			
озима пшениця	56,5	54,8	29,5
горох	34,2	33,3	11,77
соняшник	23,6	22,0	18,4
цукрові буряки	285,2	278,8	142,58
Валовий дохід з 1га, грн.			
озима пшениця	2950,0	2887,2	2271,6
горох	2256,0	2160,0	1017,5
соняшник	1253,1	1150	1866,7
цукрові буряки	4341,3	3204,5	1875,0
Прибуток з 1га посіву, грн.			
озима пшениця	650,6	688	938,3
горох	356,5	600,0	28,3
соняшник	350,1	-250,0	616,7
цукрові буряки	1636,4	-863,6	-2400
Рівень рентабельності, %			
озима пшениця	42,7	60,2	205,4
горох	19,8	30,9	3,4
соняшник	19,8	-13,3	94,9
цукрові буряки	39,7	-21,2	-59,3

Що ж стосується перспектив щодо раціональної організації використання земельних ресурсів у господарстві, то на мою думку вони з'являться лише тоді, коли до цього питання буде

комплексний підхід. Зокрема, в першу чергу дану проблему слід вирішувати як на державному так і на місцевому рівні. Перші кроки в даному напрямку вже є. Так, було видано розпорядження Президента України від 17.02.1996 р. “ Про національну програму охорони земель на 1996-2010 рр.” та доручення Кабінету Міністрів України від 19.08.1996 року про прискорення цієї Програми.

Метою Програми є визначення науково обґрунтованої політики в галузі використання й охорони земельних ресурсів, створення механізму поліпшення і збереження стану продуктивних земель. Вона визначає правові засади, економічні, екологічні й організаційні заходи діяльності держави, обов’язки власників землі та землекористувачів щодо забезпечення охорони всіх земель незалежно від їхнього цільового призначення, стану, форм власності і господарювання [1, с.36].

Література:

1. Корнілов Л.В., Черняга П.Г. Проблеми і напрямки розвитку сучасного землеустрою.// Землевпорядний вісник, №1, 2004. - С. 15.
2. Лавейкін М.І. Реформування земельних відносин в Україні – основна передумова формування сталого землекористування // Регіональна економіка, №4, 2001. - С. 211.
3. Мартинюк М.П. Напрями удосконалення державного управління земельними ресурсами в сільському господарстві України // Економіка АПК, №3, 2001. - С. 48.
4. Статівка А.М. До питання про раціональне використання сільськогосподарських угідь у процесі аграрного виробництва // Екологічний вісник, №1-2, 2004. - С. 15.